

Naturvårdsverket
Naturresursavdelningen
Bleholmsterassen 36
S-106 48 STOCKHOLM

Remiss ang. Naturvårdsverkets förslag till föreskrifter till viltskadeförordningen (2001:724) avseende undersökning för rovdjursförekomst m m inom och utanför samebyar

Dnr 104-1900-02Nf.

Svenska Jägareförbundet får inledningsvis framhålla att förbundet anser det vara mycket angeläget att man, i enlighet med riksdagsbeslutet om en sammanhållen rovdjurspolitik, tar ett samlat grepp över beståndsövervakningen av stora rovdjur. En bra monitoring är en viktig del av förvaltningen av stora rovdjur och vad exempelvis gäller björnstammens numerär är dagens kunskap direkt bristfällig

Även om Jägareförbundet i grunden är positiv till att det tas fram enhetliga anvisningar för inventeringsverksamheten i hela landet, ifrågasätter förbundet samtidigt den formella och juridiska grunden till att utfärda föreskrifter för verksamheten utanför samebyar. I viltskadeförordningen finns inga bestämmelser om detta och följaktligen heller inget formellt bemyndigande i detta avseende. Trots detta anges felaktigt i det remitterade förslaget att *"Bestämmelserna i Viltskadeförordningen (SFS 2001:724) i de delar som rör undersökningar utanför samebyarnas betesområden med tillhörande föreskrifter (NFS 2002:X) innebär att inventeringsarbete av varg, björn, järv, lodjur och kungsörn i hela landet regleras"*.

Jägareförbundet kan inte se annat än att, vilket också framgår av remissmissivet, att den egentliga grunden för att i något avseende utfärda anvisningar för verksamheten utanför samebyar är ett riksdagsbeslut med – vilket däremot inte framgår – åtföljande regeringsuppdrag till Naturvårdsverket om att i samråd med länsstyrelserna utforma den aktuella inventeringsverksamheten.

Bortsett från ifrågasättandet av det formella stödet till föreskrifterna anser Jägareförbundet att det skulle kunna vara en fördel för verksamheten att naturvårdsverket löser sitt uppdrag med anvisningar som har en högre flexibilitet än nu föreslagna föreskrifter. I och med att inventeringsverksamheten i stora delar är ett nytt ansvarsområde för länsstyrelserna uppstår säkerligen under den närmsta tiden ett behov att justera anvisningarna mot bakgrund av vunna erfarenheter.

Eftersom Jägareförbundet sedan början på 1990-talet har organiserat omfattande yttäckande inventeringar av lo- och vargförekomst, är det förvånande att Nv inte haft en ingående dialog med förbundet om den fortsatta inventeringsverksamheten utanför renskötselområdet. I det ovan nämnda regeringsbeslutet framgår dessutom att verkets uppdrag bör utföras i samråd med de organisationer och myndigheter som idag utför inventeringsarbete.

Enligt uppgift har Nv ej heller haft något ingående samråd med Docent Olof Liberg vid utformningen av riktlinjer till fortsatt inventeringsverksamhet.

Eftersom Olof Liberg har ansvarat för uppläggnings- och utvärderingen av många års inventeringar utanför renskötselområdet, samt arbetar inom lodjursprojektet, är det anmärkningsvärt att hans unika kompetens på området inte har tagits tillvara vid utformningen av förslaget till föreskrifter.

Mot bakgrund av de erfarenheter Jägareförbundet erhållit genom de gångna –årens inventeringsverksamhet kommer förbundet att inom kort att inkomma med ett alternativt

förslag till hur inventeringsverksamheten utanför renskötselområdet skulle kunna bedrivas på ett rationellt sätt och under beaktande av kravet på en god kvalitet i inventeringen.

Vad gäller det egentliga innehållet i det remitterade förslaget begränsar Jägareförbundet sina synpunkter till det som berör just inventeringsverksamheten utanför samebyar.

1§

Svenska Jägareförbundet har inget att invända mot Nv:s definition av inventering där det betonas att föryngringar och förekomster skall fastställas i tid och rum. Enligt förbundets uppfattning är det riktigt att i första hand fokusera arbetet på antalet föryngringar. Med förvåning konstateras att Nv i sina föreskrifter anger att det får finnas rovdjursansvariga i de ideella organisationerna. Det är riktigt att det behövs kontaktpersoner i dessa organisationer, men skrivningen bör ändras så att det framgår att det handlar om personer med uppdrag åt länsstyrelsen (i enlighet med 6§) och att avsikten inte är att påverka de ideella organisationernas interna organisation.

4§

Jägareförbundet avstyrker bestämt föreslagen skrivning vad gäller medels-fördelningen som innebär att regeringen i ett särskilt beslut, vid sidan av medelstilledningen till länsstyrelserna, och vid sidan av medelstilledningen för Svenska Jägareförbundets allmänna uppdrag, skall anslå medel för de ideella organisationernas medverkan. Svenska Jägareförbundet har i äskanden för det allmänna uppdraget begärt medel för att organisera rovdjursinventeringar – riktade områdesinventeringar. För att göra detta krävs omfattande insatser av tjänstemän för bl.a. utbildning, information, samordning och utvärdering. Enligt förbundets uppfattning bör medelstilledning för dessa arbetsuppgifter även framgent ske inom ramen för regeringens årliga tilldelning av medel för Jägareförbundets allmänna uppdrag. Dessa medel avser emellertid inte reseersättning och eventuell arvodering av den stora skara jägare som genomför inventeringsarbetet rent praktiskt. Dessa har hittills arbetat helt ideellt, men skall inventeringarna genomföras varje år och eventuellt även under vardagar krävs att de som utför det praktiska arbetet får ersättning.

Eftersom länsstyrelserna kommer att svara för samordning av den praktiska inventeringsverksamheten är det direkt olämpligt att fördela medel till ideella organisationer, för det praktiska genomförandet av inventeringen, via ett centralt regeringsbeslut. Om länsstyrelserna skall kunna svara för samordningen måste länsstyrelsen utifrån de regionala förutsättningarna få fördela medel till de ideella organisationerna för det praktiska genomförandet av inventering och kvalitetssäkring. Ersättningen för resor mm från länsstyrelsen skall självfallet vara lika stor oavsett organisationstillhörighet och oavsett man tillhör en deltagande organisation eller inte.

§5

Enligt riksdagsbeslutet har ideella organisationer en viktig roll i de framtida inventeringarna. Svenska Jägareförbundets roll har i riksdagsbeslutet utpekats som speciellt viktigt. Mot denna bakgrund bör det framgå av paragrafen att länsstyrelsernas kan delegera de delar som avser det praktiska genomförandet samt att utvärdering skall ske tillsammans med de organisationer som genomfört den praktiska inventeringen.

9§

Enligt Jägareförbundets uppfattning är det både angeläget och nödvändigt att länsstyrelsen ges möjlighet att delegera arbetet med kvalitetssäkring även på nivå 2 – det kan därtill ifrågasättas om uppdelningen i nivåer är nödvändig. Med tanke på att det föreskrivs att alla som får göra kvalitetssäkring skall ha genomgått särskild utbildning med godkänt resultat finns ingen

anledning att med utgångspunkt från dessa personers organisationstillhörighet ifrågasätta deras trovärdighet. För att inventera lodjur utanför renskötselområdet kommer det dessutom att vara nödvändigt att vid lämpliga snöförhållanden genomföra omfattande inventeringsinsatser under kort tid och med kort varsel. Under sådana omständigheter är det nödvändigt att länsstyrelserna ges möjlighet att delegera kvalitetssäkringen till ett betydande antal personer som är kvalificerade för uppgiften. Om inte sådan möjlighet till delegering finns kommer det att bli särskilt svårt att genomföra angelägna inventeringar i södra Svealand och Götaland.

Bilaga 1.

1.

Målbeskrivningen är väl avvägd.

1.2.1

Vad gäller de passiva metoderna bör tilläggas att Svenska Jägareförbundet sedan några år genomför en registrering av rovdjursobservationer i samband med älgjakten. Registrering av förekomst av björnsplinning bör enligt förbundets uppfattning begränsas till områden med gles björnstim. Med undantag för riktade studier av DNA i björnsplinning, kan det knappast vara värt mödan att satsa på registrering av plinningshögar i björntäta områden. I vargtäta områden finns ingen anledning att registrera döda älgar eller rådjur. Där skapar det bara kostnadskrävande merarbete och statistiken kan inte användas till något som ger en bättre bild av vargförekomsten än områdesinventeringar. Registrering av rovdjursdödat vilt som älg torde endast vara intressant i områden där det ännu inte finns fasta stammar i områden, men även här är det tveksamt om enskilda kadaver ökar kunskapen eftersom vi redan idag vet att varg kan dyka upp var som helst i landet. Spår och observationer av varg ger redan idag mycket lite information om vargstammens storlek. Med ökande stim kommer dessa enskilda observationer att få en mindre betydelse.

1.2.2.2

Svenska Jägareförbundet anser att det bl.a. med hänsyn till oregelbunden förekomst av snö och att det inom vissa områden är en mycket tät löstam, kommer att vara nödvändigt att tillämpa en annan inventeringsmetod än den som redan tillämpas inom renskötselområdet. Under ledning av Docent Olof Liberg har Jägareförbundet utvecklat en modell för områdesinventering på nysnö där bakspårning tillämpas för att skilja på individer. Metodiken kan förfinas och anpassas till att enbart särskilja familjegrupper. Enligt förbundets uppfattning är denna metod mest lämplig utanför renskötselområdet, och när arbetet koncentreras på familjegrupper bör det vara möjligt att genomföra inventeringar även under vardagar. Mot den bakgrunden bör resurserna koncentreras till riktade områdesinventeringar i stora områden – om möjligt flera län samtidigt.

Det är tveksamt om det finns anledning att över huvud taget genomföra aktiva sökningar från första snön. Det resultat som kommer fram av en sådan rapportregistrering kommer med säkerhet inte att kunna användas för att beräkna lodjurstammens storlek utan riskerar att endast *mäta rapporteringsvillighet*.

En förutsättning för att riktade inventeringar skall kunna genomföras är att det finns en färdig organisation som bygger på lokalkännedom. Med Nv förslag skall riktade områdesinventeringar organiseras först efter den 15 januari och inventeringen vara genomförd senast den 15 februari. Detta kommer rent organisatoriskt att vara omöjligt. I stället föreslås att tiden för riktad områdesinventering utökas till att omfatta perioden från första snön – 14 februari. Därmed skulle man öka förutsättningarna för att kunna genomföra inventeringar i områden med oregelbunden snötillgång. Eftersom det finns goda möjligheter att inventera

lostammen genom områdesinventeringar ifrågasätter Jägareförbundet om det finns anledning att insamla lospillning för DNA-analys, vilket är en kostsam analysmetod.

1.2.2.3

Nv förslag till inventering av varg är inte lika detaljerat som det för lodjur. Eftersom vargar har tydliga revir och alfaparen ofta revirmarkerar är det lättare att särskilja de olika paren från varandra. Den ökande stammen kommer dock att ställa allt större krav på områdesinventeringar på samma sätt som förbundet föreslår för lodjur. Redan dagens stam har de senaste vintrarna gett den ansvarige för vargövervakningen svårigheter att skilja par från varandra.

1.2.2.4

Vad beträffar olika typer av kriterier för att fastställa en föryngring har förbundet inget att invända mot att man skall kunna använda olika kriterier – t.ex. synobservationer av björnhona med årsunge eller ett ide med förekomst av klomärken efter ungar. Det framgår emellertid inte vilka kriterier (utöver ev. DNA-analys av spillning) som skall tillämpas för att bedöma om en synobservationen och ett ide härrör från samma föryngring eller ej. Förbundet instämmer dock i bedömningen att olika antal årsungar tillsammans med en hona ensamt inte utgör grund för att det är olika föryngringar. Ett stort problem med alla typer av beståndsuppskattningar som bygger på enskilda personers rapporteringsvillighet är att intresset varierar över tid och framför allt minskar intresset att rapportera när björnstammen ökar. Detta kan lätt ge en felaktig bild av björnstammens utveckling.

2. Inventeringsperiod för lodjur bör omfatta hela vintersäsongen fram t o m 15 februari.

4. Eftersom omsättningen i lostammen är förhållandevis stor och nya honor dyker upp med ungar varje år och dessa oftast ligger i anslutning till moderns hemområde är samtliga föryngringar att betrakta som nya varje år. Eftersom Svenska Jägareförbundets förslag är att den fortlöpande registreringen helt slopas och områdesinventeringar istället genomförs finner förbundet ingen anledning att ha kvalitetssäkringsnivåer på det sätt som Nv förslår. Av förbundets förslag till ny inventeringsmetodik kommer att framgå hur kvalitetssäkring ändå kan garanteras.

4.1.2 Svenska Jägareförbundet kan inte se hur en påträffad skjuten/tillvaratagen unge kan verifiera föryngring. En unge kan komma från en redan räknad familjegrupp i ett helt annat område.

4.1.3 Det anges i förslaget att föryngring av varg kan anses som säker om det finns minst tre vargar i reviret. Förbundet vill påpeka att detta endast kan gälla första året det finns valpar i reviret, redan år två kan man inte använda detta kriterium. Åke Aronsson, Viltskadecenter och Skandulv har diskuterat fyra vargar som ett minimum för att det skall kunna klassas som föryngring fr. o m år 2.

Övrigt

Nv har i sin strävan att bygga upp en databas för rovdjur enligt förbundet inte tydligt sorterat ut vilka data som kommer att kunna användas i något vetenskapligt syfte i framtiden. Nv förslag riskerar att skapa en databas med osorterade uppgifter som i många fall endast kommer att ge en bild av rapporteringsvillighet, istället för att ge en bild av rovdjurstammarnas storlek. Att uppmana enskilda att samla in uppgifter som inte har någon praktisk nytta riskerar att undergräva hela databasens trovärdighet.

Svenska Jägareförbundets bestämda uppfattning är att innehållet i den nationella rovdjursdatabasen skall begränsas till att endast innefatta sådant som kan användas till att tillgodose det uppdrag som riksdagen gett Nv och länsstyrelserna. Sådana uppgifter är t ex, data över fall- och fällt vilt, rovdjurriivna tamdjur och utvärderade inventeringsresultat där familjegrupper koordinatsatts. I områden där fast stam av lodjur saknas kan eventuellt den typ av kontinuerlig rapportering och registrering som Nv föreslår kunna fylla en funktion.

Svenska Jägareförbundet har granskat ornitologernas "Svalan" som enligt uppgift är förebild för Nv tänkta databas för rovdjur. De rapporter som samlas in i "Svalan" ger *ingen bild* av fågelbeståndens storlek utan endast en bild av utbredning. Riksdagens uppdrag till Nv och länsstyrelsen vad gäller rovdjursdatabasen är att följa stammarnas storlek.

Allmänna råd.

Jägareförbundet anser att det i de allmänna råden bör finnas riktlinjer för hur länsstyrelserna skall fånga upp information om synobservationer av björnhonor med årsungar. Det krävs stora informationsinsatser om allmänheten skall rapportera sådana observationer, och erfarenheterna från sådana satsningar i Jägareförbundets regi visar att intresset för att rapportera observationer minskar ju vanligare björnen blir i ett område. Om man skall nå syftet att arbetet så långt möjligt skall vara detsamma i hela landet finns anledning att ta fram riktlinjer i detta avseende.

Svenska Jägareförbundet

Sven-Åke Andersson
Generalsekreterare

Hans von Essen
Riksjaktvårdskonsulent